

EUTANASIA

DESPRE CE ESTE VORBA?

P Ä I V I R Ä S Ä N E N

EUTANASIA

DESPRE CE ESTE VORBA?

Traducere de Dana Sisoev

Cartea a fost publicată în limba engleză cu titlul *What's it all about? Euthanasia*.

Copyright © Kustannus Oy Uusi Tie 2017

Opistotie 1, 12310 Ryttylä, Finland

Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Eutanasia. Despre ce este vorba?

de Päivi Räsänen

Publicată în cooperare cu Finnish Lutheran Mission.

Copyright © 2022 Casa Cărții

OP 2, CP 30

410670, Oradea

Tel./Fax: 0259 469 057; 0359 800 333; 0728 874 975

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Räsänen, Päivi**

**Eutanasia : despre ce este vorba? / Päivi
Räsänen ; trad. de Dana Sisoiev. - Oradea : Casa
Cărții, 2022**

ISBN 978-606-732-207-1

I. Sisoiev, Dana (trad.)

2

Traducerea: Dana Sisoiev

Editarea: Lavinia Filipaș

Corectura: Mirela Ștefan

Tehnoredactarea: Timeia Pop

Coperta: Marius Bonce și Ideavuo Oy, Lari Kemiläinen

Tiparul executat la Metropolis srl, str. Nicolae Jiga 31, Oradea

Tel./Fax: 0259 472 640

Cuprins

Cuvânt-înainte	7
Introducere.	11
1. Eutanasia este crimă deliberată	15
2. Dreptul la moarte.	19
3. Olanda este pioniera eutanasierei, Elveția asigură suicid asistat.	23
4. Eutanasia este considerată infracțiune în Finlanda .29	
5. Susținătorii eutanasierei	31
6. Moartea nu este un drept al omului.	35
7. O moarte bună sau o viață bună înainte de moarte?	37
8. Medicii – apărătorii vieții	39
9. Medicii și libertatea de conștiință	43
10. Cauzarea morții sau permiterea ei?	45
11. Dreptul la autodeterminare și eutanasia	47
12. Un pacient poate încheia sau refuza un tratament	51

13. Eutanasia – răspunsul la problema suferinței?	55
14. Îi pasă cuiva de mine?	59
15. Îngrijire medicală pe bandă?	65
16. O viață bună prin îngrijirea hospice	69
17. Miracolul nașterii și misterul morții	75
18. Schimbarea în înțelegerea omului are ca rezultat cultura morții	79
19. Viața umană este sacră.	81
20. Nașterea își are vremea ei și moartea își are vremea ei	85
21. Moartea a fost învinsă	89
22. Sperața lui Iov în mijlocul suferinței	93

Cuvânt-înainte

Discuțiile privitoare la eutanasiu au atins un nou apogeu în Finlanda. Acest fapt ne face să ne punem întrebările majore și atemporale despre moarte, valoarea vieții, drepturile omului și suferință. Opiniile exprimate îi afectează pe cei care suferă de boli și dizabilități incurabile, pe familiile lor, pe doctori și personalul medical care îi îngrijește, la un nivel extrem de personal și chiar dureros.

În Finlanda, eutanasiu este interzisă prin legea penală. Suicidul asistat nu este o infracțiune în Finlanda, dar, din punctul de vedere al medicinei, este contrar eticii medicale. Eutanasiu este permisă în anumite condiții în Olanda, Belgia și Luxemburg. Un pacient poate primi asistență din partea unui medic pentru a se sinucide în două state din SUA și în Elveția. În practică, asistenta medicală sau

doctorul care asistă pacientul îi aduce medicamentul care îi cauzează moartea, dar acesta trebuie să fie în stare să ia el însuși pastila. Eutanasia implică uciderea pacientului de către medic, de obicei prin injectarea unei substanțe otrăvitoare în braț.

Opinia publică din Finlanda este puternic în favoarea eutanasierei. În ultimii zece ani, sprijinul în favoarea eutanasierei a fost de aproximativ 75 la sută. O susținere atât de puternică are, de asemenea, un impact clar asupra factorilor de decizie politică. O inițiativă cetățenească privind eutanasia a fost adusă înaintea parlamentului. Inițiativa propune ca parlamentul să ia măsurile necesare pentru pregătirea unei legi a eutanasierei, în vederea legiferării acesteia în Finlanda. În favoarea legii eutanasierei „pentru o moarte bună” sunt aduse argumentele bazate pe suferința unui pacient cu o boală incurabilă și dreptul la autodeterminare. Etica medicală și opțiunile disponibile pentru îngrijirea în stadiul final al vieții nu susțin niciunul dintre argumente. Temeiurile pe care se bazează asumpțiile și obiectivele inițiativei sunt foarte slabe.

Procedurile de îngrijire în stadiul final al vieții sunt mai dezvoltate decât în orice alt moment al istoriei noastre. Durerea și anxietatea pot fi controlate și un pacient care suferă mult poate să fie sedat, dacă este necesar. Autonomia pacientului nu înseamnă nicidecum că acesta poate decide asupra tratamentului pe care ar trebui medicul să i-l

administreze. Pacientul are dreptul să refuze orice tratament, dar nu are dreptul să decidă ce fel de medicație să primească.

De asemenea, moartea este întotdeauna un eveniment comunitar. Caracteristica de bază a unei ființe umane este apartenența la o comunitate. Respectul pentru viața unei persoane și îngrijirea demnă în stadiul final al vieții sunt importante nu doar pentru pacient, ci și pentru familia lui. Legalizarea eutanasiei va transforma cultura asistenței medicale și fișa postului unui medic. Eutanasia nu este una dintre opțiunile pentru o bună îngrijire în stadiul final al vieții. Finlanda poate oferi un standard înalt de îngrijire fiecărei persoane muribunde, respectându-i demnitatea, dar numai dacă decidem să facem împreună acest lucru.

Riihimäki, 7 februarie 2017

Päivi Räsänen

Introducere

Îl hrănesc pe tatăl meu într-un azil de bătrâni. Își înghite încet mâncarea. Hrănirea lui poate dura o oră. Vorbesc cu el, dar nu știu dacă mă recunoaște sau înțelege ceva din ce-i spun. Îi cânt un imn de copii, „Ystävä sä lapsien, katso minuun pienehen” [Isus, prietenul copiilor, uită-Te la mine, sunt atât de mic], pe care îl cunoaște atât de bine din copilărie. O lacrimă îi alunecă din colțul ochiului când ajung la partea în care zice: „Binecuvântează-i pe mama și pe tatăl meu, lungește-le zilele”. Mă bucur și de acest mic contact cu tatăl meu. Acestui bărbat cu o voință puternică, capul și întreținătorul familiei, i-a fost luat totul, și acum trebuie să fie spălat, îmbrăcat și hrănit, la fel ca un copil mic. Observ că de multe ori îi vorbesc precum unui copil: „Gura mare, mare!”

Rolurile noastre s-au schimbat – dar poate că așa trebuie să fie. Cu siguranță că, dacă ar fi putut alege, ar fi optat pentru un altfel de stadiu final al vieții sale. S-a menținut în formă în mod activ, și-a îndeplinit slujba cu conștiinciozitate până la vârsta de pensionare și se mândrea că nu a lipsit nicio zi de la muncă din cauza bolii. Fusese un vânător pasionat și visa să moară cu cizmele în picioare, în pădure, luptându-se cu un urs. Această luptă cu boala Alzheimer, care îi distruge creierul, durează de ani buni. O perioadă lungă și extenuantă. Am admirat-o pe mama mea, cum a găsit puterea să continue să-l îngrijească, precum și cât de mult a prețuit acești ani de boală. Uneori, viața alături de un soț atins de demență a fost resimțită ca fiind chiar mai grea decât moartea și, totuși, alteori tocmai această boală le-a prilejuit cele mai bune momente din întreaga lor căsnicie.

Având o rudă apropiată care suferă de o boală incurabilă, progresivă și fatală, gândurile mele se îndreaptă în mod inevitabil spre propria mea moarte. Îmi imaginez că sunt eu însămi în această situație. Din fericire, nu știu când și cum voi muri. Acest lucru nu stă în puterile mele, așa cum nici nașterea mea nu a fost. Este viața tatălui meu de acum o suferință inutilă, de la un an la altul? Cred că tatăl meu este o persoană la fel de valoroasă pe cât era și în deplinătatea puterilor sale. Când încă mai putea vorbi, începuse să se întoarcă din ce în ce

mai des la primele sale amintiri și povestea despre casa copilăriei sale, despre mama, frații și surorile lui. Cine știe ce momente interesante, de libertate și fericire experimentează acum, fiind captiv amintirilor sale timpurii!

Pentru personalul din domeniul sănătății, moartea este o realitate împotriva căreia luptăm, dar înaintea căreia întotdeauna trebuie să cedăm, în cele din urmă. În perioada studenției mele la Medicină, unele dintre cele mai tensionate momente pentru mine au fost cele în care am pășit pentru prima dată în sala de autopsie. Vechea sală de autopsie a secției de anatomie a Universității din Helsinki are următoarea inscripție deasupra ușii, în latină: *Hic locus est ubi mors gaudet succurrere vitae*, sau *Acesta este locul în care moartea se bucură, ajutând viața*. Trupurile tratate cu formol fuseseră așezate sub cearșafuri albe, pe mesele de disecție. Când fiecare dintre noi se îndreptă spre masa desemnată lui, cu un bisturiu în mână, se făcu o liniște deplină. Nu puteam să nu mă gândesc la decedatul care își donase trupul în serviciul științei medicale. De asemenea, m-am gândit la cei dragi ai lui, pentru care ar fi fost o tortură să privească ce se întâmplă. Studiul anatomiei prin disecția decedatului a ținut câteva luni și, în timp, ne-am obișnuit cu această situație. Pe măsură ce învățam numele tendoanelor, mușchilor și ale vaselor de sânge, începeam să uităm de prezența morții.

Realitatea morții și a suferinței îi unește pe toți oamenii, din toate perioadele de timp și din toate culturile. Pe de altă parte, moartea este pentru toți o experiență foarte personală. Ideea morții este adesea ceva străin și distant pentru occidentali. Woody Allen a exprimat atitudinea multor oameni cu privire la moartea lor: „Nu mi-e teamă de moarte. Dar pur și simplu nu vreau să fiu acolo când se va întâmpla.” În cultura noastră, cu setea ei de viață, uităm și suprimăm gândul morții, care ne izbește cu realitatea ei doar pentru o clipă prin anunțurile mortuare, cimitire și spitale.

La începuturile carierei mele medicale, am lucrat într-o clinică de radioterapie, unde m-am confruntat cu suferința și moartea. Îmi amintesc, de exemplu, cât de illogic și cumplit mi s-a părut cancerul incurabil în cazul unei mame tinere. Suferința în sine nu înnobilează pe nimeni și deseori nu există explicații sau un scop pentru aceasta. O persoană care suferă nu are nevoie de cineva care să-i dea soluții sau explicații intelectuale la problema ei. Este vital pentru personalul medical să-și amintească natura unică a fiecărei morți, pentru însăși persoana aflată pe patul de moarte și pentru cei dragi ai ei. În fața morții, întotdeauna trebuie să dăm dovadă de respect, tăcere și sensibilitate.

1. Eutanasia este crimă deliberată

Termenul *eutanasia* provine din două cuvinte grecești, *eu* și *thanatos*, care înseamnă „bun” și „moarte”. Cuvântul inițial a însemnat o moarte liniștită, ușoară și în pace, precum și un tratament cu care medicul putea face ca moartea pacientului să fie cât mai liniștită și mai fără dureri. Termenul, care se referea inițial la o bună îngrijire în stadiul final al vieții, și-a schimbat mai apoi înțelesul. Eutanasia a ajuns să însemne, în ultima sută de ani, ucidere din milă. Termenul *eutanasia*, atât în uzanța finlandeză, cât și în cea internațională, este cel mai bine descris prin următoarea definiție: „Uciderea intenționată a unui pacient de către un doctor, prin administrarea medicamentelor la cererea repetată, voluntară și explicită a pacientului”.

Eutanasia. Despre ce este vorba?

Termenii de eutanasiе „activă” și „pasivă” sunt adesea folosiți în dezbaterea pe această temă. Eutanasiа activă înseamnă uciderea unei persoane printr-o intervenție directă, așa cum ar fi cu o otravă letală.

Termenul „eutanasiе pasivă” a fost folosit pentru situațiile în care moartea unui pacient a fost grăbită în mod intenționat, prin neadministrarea unui tratament esențial pentru menținerea în viață a pacientului. Un congres medical din 1989 a examinat un caz de la Spitalul Universitar din Helsinki în care, la cererea părinților, un copil nou-născut care suferea de sindromul Down și tulburare în dezvoltarea esofagului a fost lăsat să moară, fără operație sau perfuzii. Motivul deciziei de a lăsa copilul să moară nu a fost constricția esofagului, care putea fi corectată prin operație, ci sindromul Down, care cauza starea de dizabilitate. Moartea lentă și dureroasă a copilului a fost o experiență traumatică pentru personalul secției respective și a cauzat o dezbaterе intensă asupra aspectului etic. Spitalul a decis că și copiii cu dizabilități trebuie tratați și operați pe baza aceluiași principii ca și cei sănătoși.

Cu toate acestea, în discuții în general, „eutanasiа pasivă” este adesea folosită cu referire la tratamentul rezonabil și uman al pacienților pe moarte, în care sunt întrerupte formele ineficiente de tratament și cele care cauzează suferința. Refuzul tratamentului de către un pacient nu ar trebui numit

tot eutanasiie pasivă. Cu excepția unor situații rare, în care se decide asupra tratamentului psihiatric involuntar, pacienții pot, prin dreptul la autodeterminare, să refuze un tratament, chiar dacă aceasta presupune grăbirea morții.

Obiectivul și scopul eutanasiiei și suicidului asistat este moartea pacientului. Obiectivul întreruperii unui tratament inefficient nu este moartea pacientului, ci evitarea disconfortului rezultat din tratament și evitarea prelungirii procesului morții. Termenul „eutanasiie pasivă” este ambiguu, așa că folosirea lui ar trebui evitată. În mod similar, cuvântul „activ” este redundant în legătură cu eutanasiia, întrucât prin definiție aceasta este întotdeauna activă, fiind uciderea intenționată a unui pacient.

Termenul „eutanasiie pasivă” este folosit adesea în discuțiile publice din ignoranță, dar uneori în mod deliberat. Ideea este de a oferi o imagine potrivit căreia eutanasiia este deja practică în formă „pasivă” în cadrul metodelor actuale de tratament și de a diminua astfel rezistența în calea acceptării eutanasiiei „active”.

În această dezbaterie, eutanasiia este, de asemenea, împărțită în următoarele categorii: voluntară, involuntară și non-voluntară. Eutanasiia voluntară se efectuează la cererea persoanei implicate. Eutanasiia involuntară este uciderea unui pacient, când se consideră că moartea este spre binele lui suprem, chiar dacă el nu este de acord și vrea să

Eutanasia. Despre ce este vorba?

trăiască. Eutanasia non-voluntară este uciderea unei persoane, când se consideră că moartea este binele lui suprem, în condițiile în care el nu-și poate forma sau exprima propria opinie.

Asociația Europeană pentru Îngrijire Paliativă consideră că ultimele două categorii nu sunt forme de eutanasiu, ci crime. Conform practicii din Olanda, uciderea intenționată efectuată de un medic, când nu există nicio dovadă incontestabilă a dorinței pacientului sau când nu se bazează pe o expresie anterioară a dorințelor lui, nu este clasificată ca eutanasiu. Termenul folosit acolo pentru eutanasiu non-voluntară este „tratament pentru curmarea vieții”.

2. Dreptul la moarte

Eutanasia nu este invenția timpurilor moderne. Multe culturi primitive au cunoscut această practică. Oamenii bătrâni sau invalizi puteau fi aruncați în prăpăstii, lăsați în munți sau abandonați în tabere părăsite, pentru a muri. Dintre filosofiile vremurilor antice, Socrate și Platon aprobau uciderea celor cu boli incurabile și considerau că cei născuți cu dizabilități nu aveau dreptul la viață. De-a lungul istoriei, practica eutanasiei (uciderea din milă a bătrânilor și a celor cu boli incurabile) și pruncuciderea (uciderea copiilor mici) au mers mână în mână.

În 1895, psihologul austriac Adolf Jost a scris o carte numită *Das Recht auf den Tod* [Dreptul la moarte], în care propunea eutanasia pentru oamenii cu boli incurabile, dacă aceștia doresc acest lucru. El fusese inspirat de filosoful german Friedrich Nietzsche, care afirma în cartea sa din 1889 că cei